

УДК 35.072.2:316.334.5

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.205.277-283>**Стецик Я.В.**

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Stetsik Yaroslav

Donbass State Pedagogical University

<https://orcid.org/0009-0000-0643-1723>**Грицьку Ю.П.**

кандидат економічних наук

Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича

Hrytsku Yuliia

PhD in Economic Sc.

Yurii Fedkovych Chernivtsi national university

<https://orcid.org/0009-0008-7026-0488>

МЕХАНІЗМИ ГРОМАДСЬКОЇ УЧАСТІ В УПРАВЛІННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті здійснено комплексний аналіз сучасних механізмів громадської участі в управлінні територіальними громадами України. Досліджено традиційні інструменти участі та інноваційні цифрові механізми. Особливу увагу приділено впливу воєнного стану на трансформацію пріоритетів громадської активності: від питань благоустрою та інфраструктури до забезпечення безпеки, адаптації внутрішньо переміщених осіб, волонтерства та гуманітарної допомоги. Виявлено ключові бар'єри громадської участі. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до удосконалення механізмів громадської участі шляхом розвитку цифрової інфраструктури, підвищення рівня громадянської освіти, адаптації кращих європейських практик та вдосконалення нормативно-правового забезпечення. Результати дослідження свідчать, що ефективні механізми громадської участі виступають стратегічним ресурсом соціальної згуртованості, довіри до влади та побудови сучасної моделі демократичного врядування.

Ключові слова: територіальні громади, громадська участь, партисипація, децентралізація, інноваційні механізми, цифрові інструменти.

MECHANISMS OF PUBLIC PARTICIPATION IN THE GOVERNANCE OF TERRITORIAL COMMUNITIES: CURRENT CHALLENGES AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article presents a comprehensive study of the mechanisms of public participation in the governance of territorial communities in Ukraine under the conditions of decentralization, digital transformation, and martial law. Public participation is defined as an institutionally formalized process of involving citizens in the preparation, adoption, and monitoring of decisions within the system of local self-government, aimed at increasing transparency, accountability, and legitimacy of public authority. Both traditional forms of participation — local referendums, public hearings, local initiatives, participatory budgeting, and self-organization bodies — and innovative digital tools — electronic petitions, online consultations, open data platforms, geographic information systems, mobile applications, blockchain, and artificial intelligence — are analyzed.

Special attention is paid to the transformation of participatory practices under martial law, when community priorities shifted from infrastructure and improvement issues to ensuring security, supporting internally displaced persons, volunteering, and humanitarian assistance. Empirical data and case studies confirm that communities with established traditions of citizen participation proved more resilient to crisis challenges and were able to adapt more quickly to new conditions. Systemic barriers to effective participation are identified, including institutional fragmentation, gaps in legal regulation, socio-economic inequalities, and insufficient civic awareness. It is demonstrated that overcoming these

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Стацик Я.В., Грицьку Ю.П., 2025

challenges requires a comprehensive approach combining the development of digital infrastructure, expansion of civic education programs, adaptation of best European practices, and modernization of the legal framework.

The findings confirm that public participation mechanisms are not only instruments of democratic governance but also a strategic resource for strengthening social cohesion, increasing trust in institutions, and ensuring sustainable community recovery in times of crisis.

Keywords: territorial communities, public participation, participation, decentralization, martial law, innovative mechanisms, digital tools.

JEL classification: H70, R58, D73.

Постановка проблеми. Процеси децентралізації та реформування системи публічного управління, які активно впроваджуються в Україні з 2014 р., значною мірою зумовили зростання ролі територіальних громад у забезпеченні сталого розвитку на місцевому рівні. В умовах нової управлінської парадигми особливої ваги набуває ефективна взаємодія між органами місцевого самоврядування та громадськістю як передумова підвищення прозорості, підзвітності та легітимності прийнятих рішень.

Територіальні громади, виступаючи базовим рівнем місцевого самоврядування, мають бути не лише фінансово, організаційно та кадрово спроможними до самостійного вирішення питань місцевого значення, а й здатними забезпечити високий рівень громадської участі. Залучення мешканців до процесів прийняття рішень сприяє формуванню соціального капіталу, підвищенню ефективності управління та посиленню демократичної легітимності влади.

У подальшому під громадською участю розуміється залучення мешканців територіальних громад до процесів формування, прийняття та реалізації рішень у системі місцевого самоврядування. Термін «партисипація» вживається як синонім, що акцентує на активній, інституційно оформленій участі громадян.

Сучасний суспільно-політичний контекст, зокрема повномасштабна війна, внутрішнє переміщення населення, цифрова трансформація, обмежене ресурсне забезпечення та зниження рівня довіри до органів влади, актуалізує потребу в перегляді й оновленні наявних механізмів громадської участі. В умовах зростаючих викликів набуває особливої значущості розробка нових підходів до громадської участі мешканців територіальних громад, заснованих на принципах інклюзивності, відкритості, прозорості та партнерства.

Водночас недостатньо вивченими залишаються бар'єри реалізації громадської участі в умовах воєнного стану, цифрових трансформацій, зміни громадянської поведінки та соціально-економічної нерівності. Їх комплексний аналіз є необхідним для формування адаптивних моделей участі громадян у нових умовах публічного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика громадської участі в управлінні територіальними громадами залишається у центрі наукового дискурсу, зумовленого як загальною тенденцією демократизації публічного управління, так і специфікою трансформаційних процесів місцевого самоврядування в Україні. У вітчизняній науковій літературі сформовано концептуальні засади розуміння громадської участі як інструменту формування ефективної взаємодії між

владою та громадянами, що знайшло відображення в роботах О. Ковриги, В. Авер'янова, В. Бакуменка, І. Абрам'юк, С. Верби, Ю. Тихомирова, І. Слісаренка та інших. Дослідники наголошують на важливості інституційної відкритості, публічної комунікації, делегування повноважень та розбудови демократичного врядування.

Окрему увагу приділено фінансово-економічним і організаційним викликам у діяльності громад у працях А. Мельника, Р. Качаровського, Ю. Калиновського. Значний внесок зробили також дослідження О.В. Берданової, В.М. Вакуленка, Н.М. Гринчук, В.С. Куйбіди, які розкривають роль громадян у стратегічному плануванні розвитку громад. Практичні аспекти залучення до процесу прийняття рішень детально аналізували Т.І. Євтухова, Ю.В. Легенько, Р.І. Міщенко, О.В. Родіонов, О.М. Руденко, О.І. Сергієнко, зокрема щодо консультаційних процедур, електронних петицій та громадського контролю.

Узагальнення наукових підходів свідчить, що, попри розмаїття форм і механізмів участі, їх практичне застосування часто стикається з системними бар'єрами. Саме тому подальший аналіз механізмів громадської участі в управлінні територіальними громадами, з урахуванням нових викликів та умов воєнного часу, набуває особливої теоретичної та практичної значущості.

Попри наявний науковий доробок, низка аспектів залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, бракує комплексних емпіричних оцінок ефективності механізмів участі у зв'язку з новими викликами — воєнним станом, зростаючою соціальною мобільністю населення та цифровою трансформацією. Недостатньо вивчено, наскільки електронні платформи, громадські ради чи інші інституції дійсно інтегровані в систему управління і чи впливають на ухвалення рішень, особливо в умовах обмеженого доступу до ресурсів у малих і сільських громадах. Обмеженням залишається і вивчення ролі довіри до органів місцевої влади як чинника активної громадської участі.

Отже, актуальною науковою проблемою є розробка дієвих механізмів громадської участі, здатних функціонувати в умовах політичної нестабільності, динамічних соціальних змін та обмежених ресурсів, із одночасним забезпеченням прозорості, підзвітності та інституційної взаємодії влади й громади.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування та аналіз сучасного стану механізмів громадської участі в управлінні територіальними громадами, виявлення основних бар'єрів і проблем їх реалізації в умовах децентралізації та воєнного стану, а також

визначення перспектив їх удосконалення з урахуванням цифрової трансформації, принципів прозорості, інклюзивності й партнерства влади та громадськості.

Виклад основних результатів дослідження. Одним із ключових векторів трансформації публічного управління в Україні є зміцнення ролі територіальних громад та запровадження ефективних механізмів громадської участі. У сучасних умовах вони розглядаються не лише як інструменти демократизації, а й як засоби підвищення якості та результативності місцевого врядування. Під механізмами громадської участі розуміється сукупність інституційно оформлених, процедурно регламентованих і фактично реалізованих форм залучення жителів територіальної громади до процесів підготовки, ухвалення та моніторингу управлінських рішень, а також до планування й контролю за їх реалізацією. Громадська участь виступає фундаментальним компонентом демократичного врядування, що забезпечує прозорість, підзвітність і ефективність діяльності органів місцевого самоврядування. У процесі децентралізації в Україні значно розширились можливості громадської участі у прийнятті рішень на місцевому рівні, що відповідає сучасним європейським підходам до розвитку демократичного врядування. У межах цієї трансформації було запроваджено низку інструментів, таких як громадські слухання, місцеві ініціативи, електронні петиції, бюджет участі, збори громадян, громадська експертиза, органи самоорганізації населення та інші [1].

Дослідження засвідчують, що ефективність цих механізмів безпосередньо залежить від рівня нормативно-правового регулювання, організаційної спроможності громад та зацікавленості населення. Наприклад, місцеві референдуми є дієвим інструментом прямої демократії, але через відсутність спеціального законодавства їхнє застосування залишається обмеженим [2]. Успішні приклади, демонструють потенціал цього механізму у вирішенні питань просторового розвитку громад.

У багатьох громадах України громадські слухання функціонують як форма врахування громадських інтересів під час розроблення містобудівної документації або планування територій. Наприклад, Глобинська міська територіальна громада провела громадські слухання щодо врахування інтересів громади при розробленні генерального плану та містобудівної документації. Кадубовецька сільська громада Чернівецької області оголосила слухання для врахування зауважень жителів у деталізованому плані території житлового будівництва та господарських будівель. Слухання у Львові з питань транспортної інфраструктури сприяли покращенню логістики й громадського транспорту [3]. Аналіз наведених прикладів засвідчує, що громадські слухання можуть виконувати роль ефективного інструменту просторового планування, проте їх результативність прямо залежить від дотримання процедурності та інституційної готовності до врахування думки громади.

Місцеві ініціативи дають змогу мешканцям формулювати конкретні запити, як це сталося у випадку

громади Івано-Франківської області у 2022 році, де ініціатива зі створення зелених зон була реалізована після збору підписів [4]. Отриманий досвід підтверджує, що успішність місцевих ініціатив значною мірою зумовлюється рівнем активності мешканців та ефективністю комунікації з органами місцевого самоврядування.

Особливу роль у побудові діалогу між владою та громадянами відіграють органи самоорганізації населення та громадські ради. Вони забезпечують постійну комунікацію та контроль з боку громадськості. Досвід міст Дніпро, Львів і Черкаси демонструє високий потенціал таких структур у мобілізації ресурсів та активізації жителів на місцевому рівні [5]. Таким чином, стали консультативні органи можуть забезпечувати тривалий зворотний зв'язок між владою та громадськістю, однак потребують інституційної підтримки для збереження ефективності.

Бюджет участі набув поширення в багатьох громадах, забезпечуючи механізм прямого впливу громадян на розподіл фінансів. За даними 2021 року, у 197 громадах планувалося реалізувати понад 2500 проєктів вартістю понад 590 млн грн [6]. Водночас воєнний стан значно ускладнив реалізацію цього інструменту, лише 8 із 100 міст продовжили практику бюджетування участі у 2023–2024 рр. [7]. При цьому змінювалася і тематика проєктів — фокус змістився на обороноздатність, безпеку, реабілітацію й гуманітарну допомогу. Отже, механізм бюджету участі довів свою результативність у мирний час, проте його стійкість у кризових умовах виявилася обмеженою через дефіцит ресурсів і пріоритетність фінансування оборонних та гуманітарних потреб.

Електронні петиції стали одним з найпопулярніших механізмів участі завдяки простоті й доступності. Досвід Львова із петицією щодо збереження історичної забудови, яка набрала понад 15000 підписів, демонструє реальний вплив цифрових інструментів на формування міської політики [8]. Електронні інструменти участі суттєво розширили можливості залучення мешканців, однак їх результативність значною мірою залежить від готовності влади реагувати на такі ініціативи. Таким чином, цифрові механізми участі відкривають нові можливості для комунікації влади з громадськістю, однак залишаються ефективними лише за умов готовності органів місцевого самоврядування реагувати на громадські запити.

Консультації з громадськістю, що проводяться як в онлайн-форматі, так і через публічні зустрічі, сприяють узгодженню управлінських рішень із запитамі населення. Важливим є приклад Вінниці, де пропозиції мешканців були враховані під час формування Стратегії сталого розвитку. Так само громадська експертиза в Полтаві виявила порушення у системі державних закупівель, що стало основою для перегляду тендерних процедур [9]. Аналіз цього досвіду підтверджує, що консультації та громадська експертиза можуть підвищувати прозорість і підзвітність управлінських рішень, однак їх дієвість обмежена, якщо рекомендації громадськості не мають зобов'язального характеру.

Систематизація форм громадської участі за

критеріями переваг та обмежень демонструє, що жоден механізм не є універсальним, але їхнє поєднання

дає змогу створити гнучку модель участі, адаптовану до потреб конкретної громади (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка форм громадської участі на місцевому рівні в Україні

Форма громадської участі	Переваги	Недоліки
Місцевий референдум	Пряма участь громадян, висока легітимність рішень	Відсутність законодавчого регулювання, значні фінансові витрати
Громадські слухання	Залучення громади, врахування різних точок зору	Рекомендаційний характер рішень
Місцеві ініціативи	Активна участь громади, зосередження на конкретних проблемах	Складність у зборі підписів, тривалий розгляд
Бюджет участі	Прозорість, фінансування громадських проєктів, активізація населення	Не реалізується в усіх громадах через фінансові обмеження
Електронні петиції	Доступність, зручність, оперативність	Недостатня увага з боку влади до окремих петицій
Консультації з громадськістю	Підвищення прозорості, врахування думки мешканців	Часто рекомендації залишаються невиконаними
Громадська експертиза	Громадський контроль, викриття неефективних практик	Обмежений вплив висновків на реальні рішення
Самоорганізація населення	Гнучкість, локальна мобілізація ресурсів, довіра на місцях	Залежність від ініціативності активістів
Звернення громадян	Простота подання, офіційний канал комунікації з владою	Тривалий розгляд, обмежений вплив на зміст рішень

Джерело: систематизовано автором на основі [1–9]

У підсумку, громадська участь в територіальних громадах є не лише механізмом реалізації прав громадян, а й ключовим чинником розвитку локальної демократії, формування довіри до влади та зміцнення соціального капіталу. Вона особливо важлива в умовах воєнного стану, коли рівень залученості громад до відновлення та планування майбутнього визначає успішність функціонування системи місцевого самоврядування.

Воєнний стан в Україні зумовив істотну трансформацію пріоритетів у сфері громадської участі. Якщо до 2022 року акцент робився переважно на питання благоустрою та розвитку інфраструктури, то після початку повномасштабної агресії провідними напрямками стали забезпечення безпеки, підтримка внутрішньо переміщених осіб, активізація волонтерських ініціатив і організація гуманітарної допомоги. Отримані дані підтверджують здатність територіальних громад до адаптивного самоврядування в умовах кризових викликів. При цьому спостерігається зниження частоти застосування традиційних публічних форм участі та водночас посилення ролі цифрових каналів комунікації як ключового інструменту взаємодії влади й громадян. Показовим є досвід Львівської та Черкаської областей, де в умовах воєнного стану було успішно запроваджено онлайн-консультації, організовано вуличні опитування та використано платформу «Громадський проєкт» для планування програм відновлення. Такий підхід засвідчив можливість збереження дієвості механізмів громадської участі навіть у кризових обставинах. Водночас громади, які ще до початку війни сформували сталі практики участі, продемонстрували вищий рівень

інституційної стійкості та здатність оперативно адаптуватися до нових умов.

Громадянське суспільство в Україні посідає одне з провідних місць за рівнем активності у Східній Європі. Станом на початок 2023 року в державі було зареєстровано 99556 громадських організацій, 28757 професійних спілок, 27091 релігійну організацію, 26846 благодійних організацій, 2212 асоціацій громадських об'єднань, 1762 організації самоорганізації населення та 318 творчих спілок. Протягом року кількість благодійних організацій зросла на 43%, що свідчить про зростання громадянської активності у сферах благодійності та волонтерства [10]. Уже станом на 2024 рік загальна кількість таких інституцій перевищила 104,4 тис., що підтверджує сталі тенденції до розширення громадського сектору навіть у воєнних умовах [11].

У 2023 році найбільша концентрація громадських і благодійних організацій спостерігалася у столиці та великих обласних центрах, тоді як найдинамічніше зростання новостворених об'єднань відбулося у прифронтових та деокупованих регіонах. Така динаміка зумовлена, насамперед, потребами у відновленні територій, ліквідації наслідків воєнних дій та організації гуманітарної допомоги.

Волонтерський рух є одним із найважливіших індикаторів розвитку громадянської активності в Україні. Якщо на початку 2022 року у Реєстрі волонтерів було зафіксовано лише кілька сотень осіб, то вже наприкінці 2023 року їх кількість зросла у десятки разів, перевищивши кілька тисяч зареєстрованих учасників [12]. Проте офіційна статистика відображає лише частину реального масштабу, адже значна кількість громадян

бере участь у волонтерській діяльності поза межами формальних структур. Отримані дані вказують на те, що волонтерство перетворилося на ключовий механізм громадської участі, що забезпечує не лише інтеграцію різних соціальних груп, а й формує додаткові ресурси суспільної стійкості в умовах війни.

Попри кризові обставини, рівень довіри до громадянського суспільства в Україні зберігає стабільно високі показники. У 2023 році 84% респондентів висловили довіру волонтерам (проти 88% у 2022 році), тоді як 61% громадян довіряють громадським організаціям. Для порівняння, рівень довіри до органів державної влади у цей же період зазнав значно більшого зниження [12]. Аналіз динаміки рівня довіри підтверджує збереження за громадськими інституціями ролі посередників між владою та суспільством.

Таким чином, громадянське суспільство в умовах воєнного стану не лише зберегло свої позиції, а й істотно посилило вплив на процеси публічного управління та відновлення територіальних громад. Його стійкість і динамічний розвиток підтверджують, що механізми громадської участі виступають стратегічним ресурсом забезпечення соціальної згуртованості, довіри та демократичного врядування навіть у період масштабних криз. Водночас аналіз стратегічних документів розвитку громад, зокрема «Стратегії розвитку територіальних громад до 2027 року», засвідчує тенденцію до посилення декларативності участі, яка лише частково трансформується у дієві механізми впливу. Навіть у громадах, де формально запроваджені всі необхідні інструменти, результати громадських консультацій часто не мають обов'язкової сили, а бюджети участі реалізуються обмежено.

Незважаючи на наявність нормативного підґрунтя для розвитку громадської участі, її практична реалізація в Україні залишається фрагментарною та здебільшого формальною. Аналіз сучасного стану дає змогу виокремити низку бар'єрів, що ускладнюють ефективне залучення населення до управління територіальними громадами.

✓ По-перше, наявний розрив між законодавчим декларуванням механізмів участі та їх фактичним застосуванням. На рівні багатьох громад відчутний дефіцит інституційної готовності, кадрових ресурсів та організаційної спроможності для забезпечення сталого функціонування інструментів участі. Як наслідок, вони часто використовуються номінально — для виконання процедурних вимог, без реального впливу на ухвалення рішень. Так, у 2023 році лише 42% електронних петицій, які зібрали необхідну кількість підписів, були трансформовані у рішення органів місцевого самоврядування [2; 8].

✓ По-друге, суттєвим обмеженням виступає низький рівень поінформованості громадян про існуючі можливості впливу на місцеву політику. Більшість населення не володіє достатніми знаннями щодо механізмів участі або сумнівається в доцільності залучення через брак довіри до органів влади. За результатами соціологічних досліджень, лише близько 12% громадян в Україні беруть участь у волонтерській чи громадській

діяльності, тоді як понад 85% не є членами жодної організації [7].

✓ По-третє, відсутня ефективна система моніторингу та оцінки результативності громадської участі. Органи місцевого самоврядування не систематично проводять аналіз наслідків реалізованих ініціатив і практично не формують показників ефективності, що знижує вплив участі на вироблення політики.

До структурних бар'єрів належать також соціально-економічні диспропорції між громадами, особливо у воєнних умовах. Сільські та малі громади, що значною мірою залежать від дотацій державного бюджету (понад 84% у 2023 році), мають обмежені ресурси для організації громадських слухань, консультацій чи реалізації бюджету участі [6]. Економічна криза та масштабні міграційні процеси додатково обмежують можливості залучення громадян, зокрема у прифронтових регіонах.

Суттєвими залишаються й правові обмеження. Відсутність спеціального закону про місцеві референдуми, недостатня деталізація процедур громадських слухань та складність у реєстрації нових громадських організацій звужують дієвість участі як демократичного інструменту.

Крім того, організаційно-кадрові проблеми органів виконавчої влади знижують ефективність взаємодії з громадськістю. Серед найбільш поширених — відсутність спеціалізованих підрозділів, недостатнє фінансування, брак цифрових інструментів, формальний характер консультацій та слабка координація між структурними одиницями.

Таким чином, бар'єри активізації громадської участі в Україні мають комплексний характер — економічний, інституційний, правовий, соціокультурний і безпековий. Подолання цих обмежень вимагає цілісної державної політики, яка має включати вдосконалення нормативно-правової бази, розвиток цифрової інфраструктури, підтримку локальних ініціатив і системне підвищення правової обізнаності населення. Узагальнені результати аналізу підтверджують потребу в адаптивних моделях участі, здатних враховувати умови повномасштабної війни, соціальну фрагментацію та цифрову нерівність.

Висновки. Аналіз сучасного стану громадської участі в Україні свідчить, що ефективність цього процесу значною мірою залежить від запровадження інноваційних цифрових інструментів, які здатні забезпечити прозорість, підзвітність та інклюзивність публічного управління. В умовах воєнного стану, соціально-економічних викликів та процесів децентралізації саме технологічні рішення стають ключовим ресурсом для підтримки сталого розвитку територіальних громад. Умовно всі інструменти можна згрупувати у дві основні категорії:

1. Традиційні механізми участі. До них належать місцеві референдуми, громадські слухання, збори громадян, місцеві ініціативи та органи самоорганізації населення. Їхня сильна сторона полягає у забезпеченні прямої комунікації між владою та мешканцями, але їхня ефективність обмежується процедурною

складністю, відсутністю обов'язковості рішень і високими витратами.

2. Інноваційні механізми. Найбільш динамічно розвиваються цифрові інструменти: електронні петиції, бюджети участі, онлайн-консультації, платформи відкритих даних, геоінформаційні системи, мобільні застосунки («Дія»), технології блокчейн і штучний інтелект. Вони підвищують швидкість комунікації, прозорість та доступність участі, але водночас залежать від рівня цифрової грамотності населення та розвиненості інфраструктури.

У межах зазначених блоків доцільно виокремити інституційні механізми, серед яких громадські ради, консультативні органи та органи самоорганізації населення, що забезпечують сталість діалогу й здійснення громадського контролю. Поряд із цим особливе значення мають цифрові інструменти, зокрема електронні петиції, онлайн-консультації, платформи відкритих даних і мобільні додатки, які суттєво розширюють канали залучення населення та зберігають ефективність навіть у кризових умовах.

Використання цих інструментів у діяльності територіальних громад дозволяє долати традиційні бар'єри громадянської активності — інформаційну закритість, низький рівень довіри та обмеженість доступу до процесів ухвалення рішень. Водночас інноваційні технології сприяють розвитку культури участі, адже забезпечують прості й зручні способи комунікації між владою та громадянами.

Однак для повноцінної реалізації потенціалу сучасних механізмів участі необхідно усунути низку проблем:

✓ По-перше, це нерівний доступ до цифрової інфраструктури, особливо у сільських громадах і прифронтових регіонах.

✓ По-друге, низький рівень цифрової грамотності населення знижує ефективність використання онлайн-інструментів.

✓ По-третє, нормативно-правова база залишається недостатньо деталізованою, що ускладнює практичне застосування інноваційних форм громадської участі.

Таким чином, удосконалення механізмів громадської участі в територіальних громадах України має здійснюватися на засадах комплексного підходу, що передбачає розвиток цифрової інфраструктури, впровадження системних програм громадянської освіти, адаптацію та імплементацію кращих європейських практик, а також вдосконалення нормативно-правового забезпечення. Синергетичне поєднання цих напрямів створює підґрунтя для трансформації громадської участі з формально-декларативної практики у дієвий механізм впливу населення на процеси місцевого розвитку. Реалізація такої моделі сприятиме зміцненню соціальної згуртованості, підвищенню рівня довіри до інститутів влади та формуванню сучасної концепції демократичного врядування, орієнтованої на потреби громадян та принципи сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Громадська участь у місцевій політиці: проблеми нормативно-правового забезпечення. (2021). Громадський простір. URL: <https://surl.li/errftn>
2. Коли і як може запрацювати місцевий референдум в Україні? (2021). Реанімаційний Пакет Реформ. URL: <https://surl.li/aasnra>
3. Громадські слухання, як форма взаємодії влади і громадськості в Тупичівській громаді. (2022). Тупичівська рада. URL: <https://surl.li/zzlmtg>
4. Чернецька С. (2016). Хочеш добре жити? Проявляй місцеву ініціативу. Довідник громадського активіста. URL: <https://surl.li/aamgcv>
5. Ефективні громадські ради та Національна платформа взаємодії. (2021). Громадський простір. URL: <https://surl.li/dspfmb>
6. В Україні 197 громад впроваджують бюджет участі. (2022). Децентралізація. URL: <https://decentralization.ua/news/14598>
7. Бюджет участі в умовах війни: як його проводять міста? (2024). Укрінформ. URL: <https://surl.li/uiknuo>
8. Електронні петиції. Асоціація сприяння самоорганізації населення. URL: <https://samoorg.com.ua/elektronni-petyczyyi-2/>
9. Консультації з громадськістю. (2024). Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України. URL: <https://surl.li/kexztr>
10. Громадянське суспільство України в умовах війни: звіт з комплексного соціологічного дослідження. Лютий 2024. URL: <http://nowar.nbu.gov.ua/post/0000917>
11. В Україні збільшується кількість громадських організацій попри війну – аналітики. (2024). Укрінформ. URL: <https://surl.li/xeowkm>

References:

1. Hromadska uchast u mistseviy politytsi: problemy normatyvno-pravovoho zabezpechennia [Public participation in local policy: problems of legal regulation]. (2021). Public space. Retrieved from: <https://surl.li/errftn> [in Ukrainian].
2. Koly i yak mozhe zapratsiuvaty mistsevyi referendum v Ukraini? [When and how can a local referendum start working in Ukraine?]. (2021). Resuscitation Package of Reforms. Retrieved from: <https://surl.li/aasnra> [in Ukrainian].

3. Hromadski slukhannia, yak forma vzaiemodii vlady i hromadskosti v Tupyhivskii hromadi [Public hearings as a form of interaction between authorities and the public in the Tupyhiv community]. (2022). Tupyhiv Council. Retrieved from: <https://surl.li/zzlmtg> [in Ukrainian].
4. Chernetska, S. (2016). Khochesh dobre zhyty? Proiavliai mistsevu initsiatyvu. [Do you want to live well? Take local initiative]. Handbook of a public activist. Retrieved from: <https://surl.li/aamgcv> [in Ukrainian]
5. Efektyvni hromadski rady ta Natsionalna platforma vzaiemodii [Effective public councils and the National platform of interaction]. (2021). Public space. Retrieved from: <https://surl.li/dspfmf> [in Ukrainian].
6. V Ukraini 197 hromad vprovadzhuiut biudzheth uchasti [197 communities in Ukraine implement participatory budget]. (2022). Decentralization. Retrieved from: <https://decentralization.ua/news/14598> [in Ukrainian].
7. Biudzheth uchasti v umovakh viiny: yak yoho provodiat mista? [Participatory budget in wartime: how cities implement it?]. (2024). Ukrinform. Retrieved from: <https://surl.li/uiknuo> [in Ukrainian].
8. Elektronni petytsii [Electronic petitions]. Association for the Promotion of Self-Organization of the Population. Retrieved from: <https://samoorg.com.ua/elektronni-petyczyi-2/> [in Ukrainian].
9. Konsultatsii z hromadskistiu [Public consultations]. (2024). Ministry of Strategic Industries of Ukraine. Retrieved from: <https://surl.li/kexztr> [in Ukrainian].
10. Hromadianske suspilstvo Ukrainy v umovakh viiny: zvit z kompleksnoho sotsiolohichnoho doslidzhennia. Liutyi 2024. [Civil Society of Ukraine in Wartime: Report on a Comprehensive Sociological Study. February 2024]. Retrieved from: <http://nowar.nbu.gov.ua/post/0000917> [in Ukrainian].
11. V Ukraini zbilshuietsia kilkist hromadskykh orhanizatsii popry viinu – analityky [The number of public organizations in Ukraine is increasing despite the war – analysts. (2024)]. Ukrinform. Retrieved from: <https://surl.li/xeowkm>

Дата надходження статті: 03.09.2025 р.

Дата прийняття статті до друку: 22.09.2025 р.